

## SPIS TREŚCI

|                                       |    |
|---------------------------------------|----|
| Przedmowa do I wydania (1995) .....   | 9  |
| Przedmowa do III wydania (2002) ..... | 11 |
| Wstęp do IV wydania (2008) .....      | 12 |
| Literatura podstawowa .....           | 13 |

### ZAGADNIENIA WPROWADZAJĄCE

|                                                                                      |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Swoistość filozofii człowieka .....                                               | 15 |
| 2. Definicja filozofii człowieka .....                                               | 16 |
| 3. Pytania egzystencjalne .....                                                      | 21 |
| 4. Filozofia człowieka a antropologia filozoficzna<br>i inne nauki o człowieku ..... | 22 |
| 5. Metoda filozofii człowieka .....                                                  | 24 |
| 6. Problematyka filozofii człowieka .....                                            | 25 |
| 7. „Być i mieć” .....                                                                | 26 |

### DZIEJE FILOZOFII CZŁOWIEKA

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| Wstęp .....                                                            | 29 |
| Starożytność .....                                                     | 30 |
| Średniowiecze .....                                                    | 32 |
| Czasy nowożytne .....                                                  | 32 |
| Filozofia człowieka w głównych kierunkach filozofii współczesnej ..... | 36 |
| Wstęp .....                                                            | 36 |
| Neopozytywizm .....                                                    | 37 |
| Filozofia analityczna .....                                            | 39 |
| Fenomenologia .....                                                    | 40 |
| Egzystencjalizm .....                                                  | 44 |
| Filozofia dialogu .....                                                | 45 |
| Marksizm .....                                                         | 46 |
| Filozofia chrześcijańska .....                                         | 47 |
| Uwagi końcowe .....                                                    | 56 |

## GŁÓWNE PROBLEMY FILOZOFII CZŁOWIEKA

1. **Człowiek a świat zwierząt** ..... 59  
Mimo że człowiek wykazuje duże zewnętrzne podobieństwo do niektórych zwierząt, to jednak jest w świecie istotą wyjątkową, której podstawową cechą jest otwarcie poznawcze i wolitywne na wszelki byt.
2. **Cielesność człowieka** ..... 64  
Pierwiastek materialny stanowi istotny współczynnik człowieczeństwa i przejawia się w różnych jego fizycznych właściwościach. Pierwiastek duchowy zaś *organizuje* pierwiastek materialny człowieka.
3. **Pierwiastek duchowy człowieka** ..... 69  
Analiza czynności rozumu i woli świadczy o substancjalnej niematerialności duszy ludzkiej. Niematerialność ta jednak nie jest doskonała, gdyż niektóre przejawy dynamizmu duszy są zewnętrznie zależne od materii.
4. **Śmierć i nieśmiertelność** ..... 80  
Człowiek jako całość podlega wprawdzie śmierci, ale jego istotny element: dusza – dzięki swej duchowości – istnieje dalej, gdyż jest nieśmiertelna.
5. **Struktura umysłu ludzkiego i proces poznania umysłowego** ..... 86  
Poznanie ludzkie polega na intencjonalnym przyjęciu przedmiotu przez umysł w procesie, w którym można wyróżnić fazę czynną i bierną.
6. **Wolność ludzka** ..... 90  
Analiza poznania ludzkiego i czynności woli wykazuje, że człowiek przy podejmowaniu decyzji i w postępowaniu jest wolny. Jest to wolność podejmowania lub zaniechania działań, a w przypadku ich podjęcia – wolność określania ich treści.
7. **Stosunek pierwiastka duchowego do materialnego** ..... 97  
Związek pierwiastka duchowego i materialnego w człowieku najtrafniej wyjaśnia teoria jedności substancjalnej. Według tej teorii dusza stanowi formę substancjalną ciała ludzkiego.
8. **Osoba ludzka oraz jej prawa i obowiązki** ..... 104  
Pierwiastek duchowy i materialny tworzą jedną substancję, jedną naturę i jedną osobę ludzką, która jest ostatecznym podmiotem wszystkich działań. Stanowi też podstawę godności człowieka oraz przysługujących mu praw i ciążących na nim obowiązków.

|                                                                                                                                                                                                                                                            |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>9. Pochodzenie człowieka .....</b>                                                                                                                                                                                                                      | <b>111</b> |
| Człowiek jako byt kompletny nie mógł powstać wskutek samych dynamizmów mineralnych, roślinnych lub zwierzęcych. Możliwość powstania drogą ewolucji „samego ciała ludzkiego”, tzn. bez sfery intelektualnej i związanej z nią wolności, jest sprawą sporną. |            |
| <b>10. Człowiek a świat wartości .....</b>                                                                                                                                                                                                                 | <b>115</b> |
| Człowiek urzeczywistnia sens własnego bytowania przez harmonijny rozwój wszystkich swych możliwości, co dokonuje się przez realizację różnorodnych wartości.                                                                                               |            |
| <b>11. Człowiek twórcą kultury .....</b>                                                                                                                                                                                                                   | <b>123</b> |
| Człowiek jest twórcą kultury i równocześnie jej odbiorcą. Działalność kulturowa, właściwa tylko człowiekowi, stanowi podstawową dziedzinę aktywności ludzkiej w świecie.                                                                                   |            |
| <b>12. Człowiek istotą historyczną .....</b>                                                                                                                                                                                                               | <b>129</b> |
| Człowiek jest istotą historyczną. Istnieje i działa w dziejach, od których zależy i które równocześnie współtworzy.                                                                                                                                        |            |
| <b>13. Człowiek istotą dialogiczną .....</b>                                                                                                                                                                                                               | <b>134</b> |
| Człowiek jako osoba jest istotą zwróconą ku drugiemu człowiekowi, ku innym ludziom, jest istotą dialogiczną. W dialogu z innymi ludźmi może siebie pełniej odkrywać, rozumieć i urzeczywistniać.                                                           |            |
| <b>14. Człowiek istotą społeczną .....</b>                                                                                                                                                                                                                 | <b>138</b> |
| Człowiek jest istotą społeczną, dlatego swoje człowieczeństwo może w pełni urzeczywistniać tylko wspólnie z innymi ludźmi. Przejawia się to w tym, że jest otwarty na innych ludzi, potrzebuje ich i wraz z nimi tworzy różne formy społeczności.          |            |
| <b>15. Człowiek istotą religijną .....</b>                                                                                                                                                                                                                 | <b>141</b> |
| Człowiek jako byt świadomy i wolny, wobec faktu własnej niewystarczalności, a równocześnie świadom własnej transcendencji, poszukuje Bytu Absolutnego (Boga) i może wejść z nim w dialog, który bywa nazywany religią.                                     |            |
| <b>16. Człowiek – Absolut? .....</b>                                                                                                                                                                                                                       | <b>146</b> |

## ANTOLOGIA TEKSTÓW NA TEMAT CZŁOWIEKA

Szczegółowy spis treści – zob. na początku *Antologii*, s. 150-151

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| Table of contents / Theses .....                           | 281 |
| Table des matières / Thèses .....                          | 285 |
| Indeks osób i ważniejszych pojęć .....                     | 289 |
| <i>Index of Names and Subjects</i> .....                   | 289 |
| <i>Index des noms de personnes et sujets traités</i> ..... | 289 |